

ՏՆՕՐԷՆ ԽՈՐԱԳԻՐ
ԵՒ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

ԽՈՐԱԳՐԱՏՈՒՆ
Պատմական և գրական
խորհրդակցական և
գրական

Ա. Չ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ԽՈՐԱԳՐԱՏՈՒՆ 20 ՊՐ. ԱՐԾԱԹԱՆԱՏՈՒՆ

ԱՍՏԱՆԱՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՅԵՐԻՆ		
Ի. Պատմական համար		
Տարեկան	772.	100
Վեցամսեայ		50
Եռամսեայ		25
Գրական համար		
Տարեկան	772.	150
Վեցամսեայ		75
Եռամսեայ		40
Օտար երկիր տրվել 40 Ֆր.ք.		

Ա. Չ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Հայոց ազգին տնային դուռն մը հասած է որ, եթէ կուզէ իւր անունն տակաւին պահել և աշխարհիս վրայէն չանհետանալ, պարտի ժամանակին պահանջած հանգամանքներն ունենալ, թաւակաւ չէ զհայուն թիւնն իւր բազմադարեան մաս հարեք քնէն արթնցնել, այլ ջանալ է մղել զայն յառաջդիմութեան շարունակ մէջ՝ զէթ փութով ցայտման հոգեւորական կորուստն ի ձեռք բերելու, երբ ամենայն ինչ կ'շարժի քաղաքականացեալ աշխարհիս մէջ, յառաջ չերթալն այլ ետ մնալ է:

Երբեք յորդուց յորդի աւանդական ներքին քաղաքականութիւն մ'ունենիք, այն է՝ միշտ առ Բ. Դուռն դիմելով շատանալ մեր գաւառացի խեղճ եղբարց դէմ ելած անխել հաբատահարութիւն մը եթէ պատահէր, նախարարն կամ կ'պատահէր պատրիարքական բողոքոյն և կամ բերանացի խոստումներ ու հրամաններ տալով կանցնէր, պաշտօնէն թեան ծրարներուն մէջ Հայոց բողոքանաց Թագրի մ'ալ կը բարդ վեր և անդին հարստահալութիւնը կ'շարունակէին անպատիւ: Իսկ ժողովուրդն — տղեկ եկեղեցականներէ առաջ, նորդեալ — կ'մտնէր վեր, զԱՅ. Թագրեցեալ իւր պատուհաններն զի հոգեւոր հովիւքն հաւատացուցած էին նմա թէ ամենայն շարք ի վերստէն իջեալ են մեղաւորաց վրայ և թէ այս աշխարհ տառապանաց աշխարհ լինելով՝ Աստուծոյ դէմ յանցանք գործել է հանգստութիւն յուսալ յայսմ աշխարհի: Այս պէս կ'սր հաւատքով ապրեցաւ գաւառացին մինչև վերջին տարիներս՝ սակայն Գրեգէն կողմէն տուեալով թրքերէն ու Հայ մեծատուններէն կեղծութիւնով:

սակայն փառք տալով իւր վիճակին միշտ: Վերջապէս եկաւ հասաւ Պերլինի վեհաժողովն, Հայք — այսինքն կեցողոն — շարժեցան, Հայաստանցւոց կրած հարստահարութեանց ընդարձակ ցուցակներ ու տեղեկագրեր ակնթիւ թարթի մէջ խմբագրուեցան և յանձնուեցան եկեղեցական ու աշխարհական ազգային պատուիրակաց, որոց պաշտօն տարուեցաւ եւրոպական դահլիճներու մօտ և Պերլինի գեղարարական ժողովոյն առջև Հայոց դատն պաշտպանել եւրոպա — չիտակն բնութեւ համար — շատ սիրով ընդունեց մեր պատուիրակներն, բայց գործացաւ թէ կ'ոյ եղբր քրիստոնեայ ազգ մ'ի փոքր — Ա. Երկրի ընկճեալ Տաճկաց յոռի վարչութեան լուծին տակ՝ որ ցարդ իւր վրայ խօսել տուած ՀԱՅՈՅ և առիթ մ'ունեցած չէր իւր հարստահարաց դէմ ինքզինք պաշտպանելու:

Յայնմամ միայն հասկցանք թէ ինչ մեծ յանցանք եմք գործած պատրաստ յղտնուելու, որպէս զի մեր ձայնն այլ լսելի չիւնէր, զի բաւական փորձով կը տեսնեմք թէ զինու զօրութեամբ ինքնավարութիւն մ'ունենան մեծ պատրաստութեան մը պէտք չունին (թերևս հայերն ալ ամեն բանէ օգուտ քաղելու հակամէտ տեսութեան մը խոստմանց անսպին, երբեք զէն ի ձեռնին բան մ'ընէին): սակայն պէտք է ողջ մ'ունենայ — ազգ ըսուելու համար — քաղաքական առարկանութիւններ զորս մեք չունիմք: Այս առաջ քննութիւններն կրնամք ունենալ դատարարականութեամբ, — դատարարականութեամբ մարդս իւր պարտքն կ'ճանաչէ, դատարարականութեամբ իւր խաւունքը կ'զիտնայ պաշտպանել, դատարարականութեամբ իւր պատկառութիւններն կ'տեսնէ ու կը փութալ զայնուսիկ ուղղել վեր:

Նապէս դատարարականութեամբ ազգ մը կարեանայ, Առանց ամենայն ինչ վարդի գոյնով տեսնելու, կ'խոստովանիմք թէ հայութեան յուսահատողներէն չեմք, կ'հաւատամք թէ Հայերն բան մը կրնան լինել որ մը եթէ անպաղ և ձեռք առնուին հարկ տեսեալ միջոցներն, յիշուի Հայոց ազգն դիակ մը դարձած է գլուխը միշտ զարնուելով, բայց դիակ մը՝ որ երկարականութեամբ կրնայ արթնալ: Սոյն երկարականութիւն քաղաքականութիւն միայն կ'ընէ միմայն կ'ընթերցեն Հայաստանցւոյն:

Մարդ ինքզինքն չօգնած, Աստուած անդամ չօգնէր իրեն, ո՞ր մնացին եւրոպական տէրութիւնք որք զբաւական և զարժանն բրած կ'համարին՝ Հայոց նկատմամբ երաճական յօդուած մը սպրդել տալով Պերլինի դաշնագրոյն մէջ, ինչ որ կուզեմք լինել, մեք մեզէն միայն յուսալու եմք և մեր ապագայ ընկիւղէն կ'ախտն ունին:

Սակայն զՀայաստանցւոյն կրթութեւ համար դրամ պէտք է, այն զոր մեք չունիմք:

Մեծին Նաբօլէնի կ'հարցընէր որք թէ պատերազմ ընելու համար ինչ պէտք էր, Տիեզերահալալ աշխարհակալն կ'պատահէր թէ երեք բռն, — դրամ, դրամ և դարձեալ դրամ:

Ուրեմն մեզ ալ՝ տգիտութեան դէմ մարտնչելու, Գրեգորաց հարստահարութեանց դէմ զմեզ պաշտպանելու և պաշտօնէն զեղծմանց դէմ բարոյապէս պատերազմելու համար միշտ դրամ պէտք է:

Ազգային ժողովոյն քուէարկած հրահանգական Պիւճէն շատ չիւն բան է, Հարկ է ուրիշ նիւթական միջոցներ գտնել, ահա՛ մեր ազգ, կալուածներն, որոց մէջ նշանաւորքն են վԱՆՔԻՐԻՆ:

Ազգ. Սահմանադրութեան

չնորհիւ վանքերն գրեթէ կեդրոնին հսկողութեան զերծ (բաց ի մի քանի փոքր բացառութիւններէ, միւսներն առհասարակ) տղէտ վանահարց ձեռք մէկ մէկ շահու աղբիւրներ դարձած են այսօր: Վերջերս Մշոյ վանուց միաբաններուն Մամբրէ եպիսկոպոսին դէմ հրատարակած մէկ բողոքագրէն հասկեցաւ ամբողջ ազգն թէ ինչպիսի՞ քմահաճօյն անտեղութիւններ ևն, կ'գործուին ի Հայաստան նոյն իսկ այն անձանց ձեռք, որոց պարտք դրուած է Եկեղեցւոյն կողմէն ժողովրդեան բարօրութեան հսկելու ձեռքն ու լինել, փոխանակ զնա կողմէն մեր ամենա նշանաւոր վանքերն պարտուց տակ կ'հեծեն՝ գտնէ մէկ քանի վատ մատակարարութեան շքանորհիւ, և ազգէն հանգանակութեամբ ստակ մուրաւու կելնեն՝ քիչ մը ժամանակ ևս վարդապետաց որովայն պարաբաւու համար: Այս չարքներն մեր զիպցածներն են, իսկ ամենուն աչքէն վերաբերներն, Աստուած իմ, արդեօք ո՞րչափ են . . .

Ժամանակ է ուրեմն մեծ հարուած մը դրնելու: Այլեւս մեզի տղապիսի ապարդիւն վանքեր պէտք չեն և ո՛չ իսկ անպիտան միաբաններ ու վանահայրեր:

Փառք Աստուծոյ, վանքերից խորհուրդ մ'ունիմք, որոյ «անմիջական» և իրական իրաւասութեան տակ դրուելու են բոլոր Հայոց վանքերն, զի մինչև ցարդ անուանական կերպիւ եւ իմ դրուած են, բայց որոց իրական և անպատասխանատու տէրք նոյն իսկ դոցա վանահարքն եղած են, կեղծօրէն յանգէտս՝ ուղաձնուել պէս գործելով:

Անկէց յետոյ, թող վանուց կալուածներն մշակուին կամ վարձու տրուին:

Վանուց կալուածներն և հոյ

հաւանք - հաւանք

դերն յանձնուին, սոցա պատաս-
խանաւորութեան տակ, այն բն.
կերութեանց որք ստանձնած են
կրթութիւնը տարածել, գաւա.
ռաց մէջ. ու վանքին եկամուտ
ներն այլ ծառային սոցա ծա-
խուց նպաստելու:

Վանքերն դառնան մէկ մէկ
երկրագործական, արուեստա-
կան գաւորաց, միշտ ընդ հսկա-
ղութեան Ազգ. վարչութեան և
ընդ խնամակալութեան վերո.
յիշեալ ընկերութեանց:

Մէկ խօսքով մեր վանքերն
ըլլան մէկ մէկ ձուլարան. մեզ
այսօր ձուլարաններ պէտք են
և ոչ ձուլարաններ:

Մեր Սահմանադրութեան
մէջէն թող հանուին — ազգին
փրկութիւնն զայս կ'պահանջէ
— այն յօդուածներն որոց ետե
պատասպարեալ ազգին քթին կը
խնդան մեր վանոց միարան-
ներն, երբ իւրեանց անպիտա-
նութեանց դէմ կ'ընդդրուի:

Այս ազգաշէն գործն ի գը-
լուին հանող անձն — ներսէս
կոչուի կամ ո՞րք — յիշուի
ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԴԵՐԱՐ պիտի յոր-
ջօրջի պատմութեան մէջ:

Փ* * *

*. — Տարակոյս չ'կայ թէ
պատմութեան յօդուածագիրն,
ինչպէս ինքն ալ մի քանի տեղ
բացառութիւններն կ'յիշէ յաս-
կապէս, իւր այս մէջադրանաց
շարքէն դուրս ձգել ուզած է
այն մի քանի վանքերն, որք տ-
տենօք բաւական արդիւնք եւ
օգուտներ մատակարար են Ազ-
գին, իսկ վերջէն ժամանակին
կամ դիպումովեան բերմանց
հարուածոցը հանդիպելով պար-
տուց տակ ինկեր են, որոց հա-
շիւներն այսօր պարզերես եւ
ճակատարաց՝ մատուցանելով
Ազգ. վարչութեան, ազգին ձե-
ռքնառութեան արժանի հա-
մարուեր են, բայց սա՛ն ու ա-
նուրանալի է թէ մեր վանոց
ամենամեծ մասը՝ պատուարժան
յօդուածագիրն ըլլած նկարագ-
րութեանն ալ աւելի յոռի վի-
ճակի մը մէջ կ'գտնուին:

Կրէտէի մեր հայ եկեղեց-
եաց և վանոց երեսի վրայ ան-
խնամ և անտէրունջ մնալուն
վրայ գրած յօդուածնուս առ-
թիւք, մերձարնայի բարեկամ
ներէն մին, Մ. Է. Է. Է. Է. Է. Է. Է.
նամակաւ մը կ'իմացնէ մեզ թէ,
ինքն ալ սոյն պատերազմէն ա-
ռաջ թրնօլեայի պուլկար իւր
մէկ բարեկամէն լսեր, և Եւրոպ.
ներէ ալ ստուգեր է թէ, թրք.
նօվայի ամենէն պատուաւոր
մէկ թաղին մէջ Հայոց եկեղե-
ցի մը կայ, ուր բնաւ հայ չ'գրա-
նուելուն համար այժմ, առանց
ժամերգութիւն ըլլալու, մինակ
ձերսնի մարդ մը այդ եկեղեց.

ւոյն պահպանութիւնը և լուսա-
բարութիւնը կրնէ. Անկէ ի վեր
յայտնի չէ թէ ինչ եղած է
հայոց այդ. եկեղեցին, ուստի
ազգ. Պատրիարքարանի ուշադ-
րութիւնը կ'հրաւիրէ որ եթէ
տեղեկութիւն մ'ունի թրնօլա-
յի մէջ հայոց եկեղեցի մը գըտ-
նուելուն, և եթէ չունի, քանի
որ խորէն սրբազան աշմ Պաւ-
կարիա այցելութեան մէջ կը
գտնուի, մեծ դիւրութիւն կայ
այդ մասին ստոյգ տեղեկու-
թիւններ ոտանալու, և յիշեալ
ազգ. եկեղեցին, եթէ կայ ի-
րօք, ազգային իշխանութեան
ձեռքն անցնելու և պահպանու-
թիւնն ապահովելու միջոցներն
ձեռք առնելու աշխատիլ:

Անցեալ օր Գաղատիոյ գեր-
Արիստակէս սրբազանին գործէ
քաջաւած կենալը յիշելուս առ-
թիւք, յոյս յայտնելի է ինք թէ
Ազգ. Պատրիարքարանը զանի
կարեւոր պաշտօնի մը կ'ընէ,
իւր բանիւրուն և գործունեայ
բարեմասնութիւնը նկատելով
մեր ազգին այսպիսի եկեղեցա-
կանաց կարօտ վիճակին մէջ:

Գոհութեամբ այս անգամ
կ'լսեմք թէ Ս. Պատրիարքին ա-
ռաջութիւնութեանը վրայ, ուս-
տիւնք մ'ունեն ժողովք զԱրիս-
տակէս սրբազան Ուրիոյ խնդ-
րոյն քննութեանը համար, կի
լիկիոյ Միկրայի կաթողիկոսին
տեղ, ազգային քննիչ որոշուե-
լով անմիջապէս իրեն հետագիր
զարնուեր, և Ն. Գերապատ.
ւութիւնն ալ պատասխաներ է
թէ սիրով յանձն կառնու այդ
պաշտօնը:

Բարից հաստատեալ հայ ե-
րիտասարդութիւնը նոր ընկե-
րութիւն մը կազմեր է աշա-
կազեան Ուսումնասիրաց ան-
ուամբ, նպատակ ունենալով
Հայաստանցի ունի մտղայոց՝ Բա-
րիդի մէջ բարձրագոյն ուսումն
աւանդելու համար, հարկ ե-
ղած վարժարանները գնել և
ծախքերին հօգուլ:

Գաւառի բաշաղի տաճիկ ձիւ-
պանի մը խաբէութեամբը թըւ-
փառեալ հայ տղան անցեալ
շաբթու իւր Ոստիկանութեան
Դրնէն մօրն յանձնուեր է Ռ.
Դրան հրամանաւ, ծանուցուե-
լով թէ՝ տղան անլափահաս ի-
նեւով, մահմանական ըլլալ իսկ
խոստովանի, դարձեալ ընդու-
նելի չէ:

Անցեալ շաբթուան սկիզբէն
ազգ. փրկչի Հիւանդանոցին տէ-
րութեան թոշակ կապուած մի-
ոք 3-4 օր քիչ-հատուելով, գո-
հութեամբ կ'լսեմք թէ այս եչ-
օրութեան նորէն սկսեր է շարու-
նակուիլ:

Վերջին տեղեկութեան մը
նայելով՝ կըսուի թէ Հայեպի-
ւանգը, գաղղ. և իտալական հիւ-
պատաններն Ուրիոյ համար ու-
րոյն վարչութիւն մը տրուելու
և հայ գաղմագումի մասին հա-
մալիտ են եղեր, բայց Ռուսիոյ
հիւպատոս Պ. Խվանօֆ կ'հա-
կառակի եղեր:

Տիգրանակերտէն Աւստրիա
աքսորուելու համար ճանաչ-
հանուած Գրգերը ցարդ Հայեպ
կ'գտնուին իրենց ընտանեօքն
հանդերձ, և կըսուի թէ ամեն
ալ բաղմակին են և անոնցմէ
մին միայն 54 կին ունի եղեր:

Կառավարութեան կողմէ ա-
նոց ապրուստն ապահովեալ է.
հետերին քաղցրութեամբ կը
վարուին և կըսուի թէ կառա-
վարութեան կողմէ ամսակա-
ն ալ պիտի կապուի իրենց:

Ստոյգ տեղեկութեան մը
նայելով՝ Մշոյ մէջ բանտարկ-
եալ յանցաւոր Գիւրգերը՝ պատ-
ժոյ պայմանաժամին դեռ չը
լրացած՝ հրաշք չ'աւանտէն
արձակուեր են:

Կերէի թէ այս ալ տեսակ
մը բարենորոգում է:

Մ. Է.

Ինչպէս կ'անխաւ ծանուց-
ուած էր, մեր Հակահասունեան
ազգայնացմէ 25ի չափ պատուա-
ւոր անձինք՝ առաջնորդութեամբ
Օրմանեան Հ. Մաղաքիա վար.
դապետի, երէկ ժամը 8ին Պատ-
րիարքարան գալով, բնդունե-
լով թեան մեծ սրահը Ս. Պատրի-
արքին ներկայացան, որոյ հետ
կ'գտնուէին Սիմէոն սրբազան,
Ստեփան բաշա Արայանեան եւ
Կոստանֆեան Էֆ. և ի ներկա,
յուլեան ժողովրդեան խումբ
բաղմութեան, Հ. Մաղաքիա Օր-
մանեան, յուզեալ սրտիւ, ի դի-
մաց իւր ընկերակցաց՝ գրաւոր
ուղերձ մը կարդաց առ Ս. Պատ-
րիարք հայրն, որով կ'յայտա-
բարէր թէ՝ որոշումն բնող ամե-
ներին ալ յօժարակամ եւ ոչ
բռնի՝ կ'ճանչէին և կընդունէին
Հայոց ազգ. Պատրիարքարանի
իրաւասութիւնը, ընդ բարձր
հովանաւորութեամբ Ն. Սրբադ-
նութեան, և ի բաց թօթափե-
լով կրօնական ամեն ունէ խըտ-
րութիւն, անկողծօրէն կ'միա-
նային Հայոց ազգին հետ, յոր-
մէ բաժնած էր զիրենք ժամա-
նակին տղիտութիւնն ու իւր-
ւորը, ուստի և կ'անդգէր որ
ներկայացեալ ցանկը ազգ. Պատ-
րիարքարանի արձանագրութեանց
տուժարն անցնի, և ի մասնաւորի
իրեն համար ալ Հ. Մաղաքիա
Օրմանեան կ'անդգէր իբրեւ մը
շակ և պաշտօնեայ՝ Հայաստան.
եայց եկեղեցւոյ սպասաւորու-

թեանը ընդունուիլ Սոյն ու-
ղերձը ծափահարուեցաւ ներ-
կայ բաղմութեան:

Ապա Ս. Պատրիարքը նոյնպէս
յուզեալ սրտիւ պատասխանեց
սոյն ուղերձին գրաւոր ատենա-
բանութեամբ մը, յորում խըն-
գակցութիւն յայտնելով նոցա
ազգասիրական սոյն որոշմանը
վրայ, բնաւ թէ առակէ առաջ
օտարին պարտէզն աւ պալատն
էիք, թերեւ ընդարձակ ու ոս-
կեղծ, իսկ այժմ ձեր տունը
դարձաք, որ թէպէտ խրճիթ
մնէ՝ բայց ձերն է, հոն հիւր
մ'էիք, հոս բնիկ էք, ուր ամեն
բան ձերն է և ձեր կամօքն ու
ընտրութեամբ կը կատարուի,
դուք իրաւասութեան խօսք կը-
նէք, բայց ես ամեն կերպիւ եւ
ամեն պարագայով կըմրանեմ
այս միութեան գործն ի գլուխ
ելած, զի ձեր այս բրաժը բա-
խս բնաւ կրօնափոխութիւն չէ,
այլ ձեր առնն էր սա՛ն ուր այ-
սօր կ'վերագառնայք, և կ'փա-
փաքիմ որ մնացեալ ձեր երբոր-
քեալ ձեր օրինակին հետեւին:

Ս. Պատրիարքը սոյն ատենա-
խօսութեանէն յետոյ, անմիջա-
պէս Պահպանչմ'ըսաւ, և յայ-
տարարողք մի առ մի համարու-
րեցին Ն. Սրբաղնութեան աջը,
և ասպա Էսայեան թովմոս էֆ.
ատենաբանութիւն մը կարդաց,
յորում գոհունակութիւն կ'յայ-
տնէր թէ տղիտութեան և խա-
ւարի դարուց հետեւանքն եղող
բաժանման այդ արատն ու կեղ-
տը՝ ուրախ էին որ այսօր Ներ-
սէս Ս. Պատրիարքին օրովը կը
սրբեն ու ջնջեն իրենց վրայէն,
որոյ ներքեւ երկար ատենէ ի
վեր է կ'հեծէին: Այս ատենա-
բանութիւնն ալ ծափահարուե-
ցաւ:

Յետոյ հարկ եղած մեծա-
րանքներն ու պատուաւորու-
թիւնք լինելէն յետոյ, Ս. Պատ-
րիարքը յայտնեց թէ՝ ինքը
ճանչելով Հ. Մաղաքիա Օրման-
եանի արժանիքը, կուզէր զանի
իրեն պաշտօնեայ հայկական ե-
կեղեցւոյ՝ վարդապետութեան
ծայրագոյն աստիճանը բարձ-
րացնել, ուստի և մամը Զին
Մայր եկեղեցի իջնելով, հա-
ղերձ եպիսկոպոսիւք և վար-
դապետօք և ժողովրդօք, ի
ներկայութեան ամենեցուն քա-
րողութեան, գաւազանակրու-
թեան և ծայրագունութեան
աստիճան և վեղար տուաւ Օր-
մանեան վարդապետին և ժամը
10ին աւարտելով նորէն Պատ-
րիարքարան ելան և կէս ժամու
չափ հանգիստ առնելէն յետոյ
խնդութեամբ և գոհութեամբ
բաժնուեցան, Մաղաքիա վար-
դապետ ալ ևս հայ եկեղեցա-
կանի կերպարանով և զգես-
տով:

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ-ԲԱՌԱՐԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
(Նոյն-էջ)

Ժողովրդական փրկություն
կան Բառարանս, որ այս տե-
սակ առաջին գործն է մեր ազ-
գին մէջ. եւրոպական արդի
փրկություն թիւնն Հայ Ժողո-
վրդեան վերքի շատե՛ ծանօ-
թացնելու նպատակաւ յօրին-
ուած է ի լոյս բնծայուած է
երբեք նախափորձ, Հեղինակն
այս գրքին բնաբան բնաբան է՝
մահուան ժամանակ անմահ հի-
թէին. արտասանած նշանաւոր
խօսքն, որ է Բայեք պատու-
հանն, որպէս զի լոյսն ազատ
նեւս մտնէ, Լոյս, Տէր, զեռ-
աւելի՛ լոյս և կրնայ բնութի թէ
փրկությունական բառարանս ալ
նոր պատուհան մ'է որ կ'բաց-
ուի, և ուսկից ազատօրէն ազ-
գին մէջ պիտի թափանցէ Դը-
րական ճշմարիտ իմաստութեան
լոյսն, որ Եւրոպական և Ամե-
րիկեան աշխարհաց մէջ արդէն
ծառայած է բաւական: Ներկայ
գործովս աշխարհաբառ լեզուն
ալ աւելի բարեփոխուած, և
մանաւանդ (քերական բարձրագոյն)
առանց սնափառութեան՝ ցարդ-
անծանօթ ներդաշնակութիւն
մ'է ստացած: Նախափորձի
մ'անբաժան թերութիւններէն
զատ, երկատիրութիւնս սենի
նաև կամաւոր թերութիւններ
որք ապաքէն կ'արդարաւան իր
տիպողսն կցուած Ժողովրդական
բառով:

Փրկությունական բառարանս,
արդիւնք Արամեան Տպագրա-
տան, կ'վաճառուի Պոլսոյ Բո-
լոր Հայ Գրադատական քով ինչ-
պէս և Բերա Պ Վայսի գրա-
տունն — արժաթ 5 դահկան:
Հեղինակին հասցէն է՝
Պ. Ա. Ազատաստեան
Դասատու փրկությունակա-
նութեան և բնագ. պատմութեան.
Կոստանդնուպոլսոյ
Ղուկասեան գրատուն
Եկեղ-ճամբի Զինկիրէր
ճատակս թիւ 2

ՃԱՇԱԿ
ՀԱՅ ՄԱՏՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ծողկաքող յաշարահիկ լեզուէ
Հանգերձ Գրական, Պատմական,
Կենսագրական և այլ ծայրօթեան

Աւետարանից Ա. Պէպեւեան

Ազգային ամենէն նշանաւոր
հեղինակաց գործերէն քաղե-
լով պատրաստուած է սոյն Հա-
ւաքածոյքը, որ բաց ի դանա-
ղան կարեւոր տեղեկութիւնե-
րէ կ'պարտենակէ նաև Հայ բա-
նաստեղծներու կենսագրու-
թիւնք, որոցմէ ոմանք շատե-
րու անծանօթ են:

Այս գրքը մեծ գիրու-
թիւն պիտի բնծայէ դաստա-
ւաց, մանկաման հայ երիտա-
սարդաց և բնական համար
բնիկացանութեան մէկ հատիկ
գիրք մնէ:

Կեդրոնատեղին է Մարգար-
եան գրատունը, կ'ծախուի նաև

ամեն գրադատական քով. նոյն-
պէս իրաւաբան Պոլսոյ ազգայի
խանութք և Բերա Պ. Վայսի
գրատունը Գինն է 10 դր. արժ. թ.
Շատ առնողին գեղջ կըլայ:

ԼՈՅՆԱՍԻ
ԳԻՒՆԱՐԱՆԻ ԲԼՈՒՐ

Թարգմանեաց
Ս. Ղալաբեան

Սոյն հետաքրքրաշարժ վէպն
Յուդայն է վերջին հատորն ի գիրքն
հասած ըլլալով կը ծախուի Եկեղ-
ճամբի Զինկիրէր ճատակս թիւ 2
Ս. Ղուկասեան գրատունը:
Գին երկու ֆրանք

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՂԻ ԴԻՆԻ
Ե Ի

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԴԻՆԻ
Խօսեցաւ

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՐ

Ազգայի Հիւանդանոցի
պարտիզի մէջ
27 Մայիս 1879

Կը ծախուի ամեն հայ գրադա-
տան քով և Բերա Պոլսոյ ֆրան-
սացոյն գրատունը թ գին 2 ու կէս
դր. արժաթ:

ՇԱՐԳ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ ՀԻՔԵԱՅԵՍԻ
Հեղինակութիւն

ՊԱՐՊԱՆ ՊԵՏԻ

Բաժանորդը գրուել ուղղորդին
դիմելու են Բերա Պոլսոյ ֆրան-
սաց թիւ 22 քաղինօն գործոյս հրա-
տարակիչ Միհրան Ս. Գիթապեան
է ֆ. և Պոլսոյ Ուղիթան-Համամ Է-
ստան է ֆ. խանը փորագրել Գերպէ-
եան Ղալաբեան:
Իսկ արտ. առ տետր դէպ ու-
ղղաց համար կ'ծախուի Էստան-Էստան
Զրափառ Միհր. Պոլսոյ ազգայի խա-
նութք, Բերա Պոլսոյ-Համամ Էստան
համար Հիթեան Գրական և Գր. 167
թիւ և Թարա պաշտ ծախաճառ
Անդրէս աղայի խանութները:

ՀԱՄԱՌՈՏ

ՄԱՐՄԱՆԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏՆԵՐԱՋԱՐԳ

ՀԵԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
—

Սոյն կարեւոր և օգտակար զբո-
րանքն, որ թէ՛ ի պէտս վարժարանաց
և թէ՛ առանձինն ուսանողաց կրնայ
միանգամայն ծառայել, յատկաւ բա-
ցատրութեամբ, 1871 Վայսատիպ
պատկերք ծախուել և 140 երեսէ
բաղկացնող ընտիր գրառարկէր մնէ,
գինն է կէս արժաթ մմիտ, (պաղ-
րնագրին գինն ըլլալով 5 ու կէս ֆր.)
Կ'գտնուի Կ. Պոլսոյ Ուղիթան-
Համամ Էստան է ֆ. խան թիւ 17,
նշան է ֆ. և Պերպէրեանի փորագ-
րատունը և բոլոր գրադատական քով:

Մէրճանը խմամ Ալի խանի վե-
ր յարկը թիւ 20 սենեկի մէջ ամեն
օր Տաճարէն և Փրանսիէն լեզ-
ուաց ինչպէս նաև Թուրքիոյ թիւն
և Տօմարակալութեան գրադատու-
թիւններ կ'լինին որոշուել ժամերու
մէջ: Սոյն սենեակը նաև յանձն
կառնու պատրաստել տաճարէն եւ
Փրանսիէն լեզուներով ամեն տե-
սակ պաշտօնական և ոչ-պաշտօնա-
կան գրութիւնք, զոր օրինակ խնդ-
րագրեր, Բողոքագրեր, Տեղեկագրեր,
Նամակներ և այլն ազգայինք յիշ-
եալ սենեակը գիտնող կրնան ա-
յլուցով լինել թէ՛ գրատուութեան և
թէ՛ միանգամայն վերաբնակ գրու-

թեանց վերաբերութեամբ: Ինչպէս
նաև, ինչպէս նաև լուսաւոր եւ
գոհացողիչ պայմաններ պիտի գը-
նեն նոյն տեղը:
Թ-Ի-Բ. Ս. ԱՐԴԵՐԵԱՆ

ԹՈՅՄԵՆԼԻ ԳԱԶԱՄԻԱ

1880 տարւոյն յատկացեալ Գա-
զամիան ուրիշ ամեն տարիներ ելնող
գազամիաներէն ժամանակին դէպ-
քերուն վրայօք շատ աւելի յատկաւ
ընդարձակ ծառօթութիւններով եւ
երազներու միկնութիւններ պարու-
նակեալ հրատարակուած է: Գին 2
դր. և Կ'ծախուի Զաքարեան Գրա-
տունը Գազամիանի գրատունը:

ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԽՈՍԱԿՅՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՎԱՐԵՐԵՆ ԼԵՋՈՒՐ

Աշխատանքաց

Մ. Պաշտօնաբեան ՀԻՔԵԱՅԵ
1879

Անգլիերէն լեզուն գիրաւ ըն-
տելանալու և քիչ ատենի մէջ խօսիլ
սորվելու համար յարմարագոյն և մէկ
հատիկ գործի մը կրնար համարուել
այս նոր գիրքը, որ 241 երեսէ բաղ-
կացեալ է և կ'պարտենակէ հետեւ-
եալները:

Մասն Ա. Վերականգնելու կա-
նոններ: Մասն Բ. Չրուցատուութիւն:
— Մասն Գ. Անգլիերէնի յատուկ ու-
ճեր: — Մասն Դ. Համառօտ նամա-
րանի: — Մասն Ե. Համառօտ բառա-
կան Հայերէնէ յԱնգլիերէն: — Մասն
Զ. Համառօտ բառարան Անգլիերէնէ
ի Հայերէն:

Արամեան տպարանէն ի լոյս բն.
ծայուած այս գործը՝ մաքուր տպագ-
րութեամբ եւ անգլիական կազմով
գեղեցիկ կերպիւ պատրաստուած՝ կը
ծախուի ամեն գրադատական քով
նութները թ գին երկու ֆրանք:

ԳԻՏԵԼԻԲ ՈՒ ՊԱՐՏԻԲ ՏՂՈՑ

Բազմաթիւն Մամուրեան Լ. Գ. Ի
աշխատանքութեամբ ի գիրքի Տէտե-
եան երկրորդ տպարանէն ի լոյս բն-
ծայեալ 248 երեսէ բաղկացած պատ-
ուական գիրք մնէ, որ կրնայ հեղի
նակին տակէ առաջ հրատարակուած
Նոր ընթերցարանին լրացուցիչ մա-
սը համարուի և Ծաղկոյն Բ. Գառի
աշխատանք ծառայել Սոյն գործը
բաց ի ամենակարեւոր գիտելիքներէ
կ'պարտենակէ նաև այնպիսի նիւթեր
որք ազգ. մանկուոյն արտին մէջ ի
մատող հասակէ հայրենասիրական
զգացումներ կը ներշնչեն:
Կը ծախուի Եկեղ-ճամբի Զինկիր-
էր ճատակս թ գին 2, Ս. Ղու-
կասեան գրատունը, գին 1 1/2 ֆր:

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ

Ի ՊԵՏՍ ԳՊՐԱՅԱՑ

Թօրինեաց

Ե Մ. ՍԵՐԵԱՆ

Ահաւանդիկ առաջին գրառարկէր
մը ընթերցանութեան, որ տղայաց
հասակացողութեան յարմար բարձրա-
լից և զբօսարկի նիւթեր պարունակե-
լէ զատ, քանի շատ յատկապէս փո-
րագրեալ պատկերներով ճոխացեալ է:
Սոյն գրքից 112 երեսէ բաղ-
կացեալ, մաքուր կերպով տպ. գրեալ
և կազմեալ ըլլալով, կ'ծախուի Եկեղ-
ճամբի Զինկիրէր ճատակս թիւ 2
Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ
գրադատական քով:

Գին 2 ու կէս դր. արժաթ

ՓԱՆԱՍԷ

Կ'ծախուի Զաքարեան Գրատունը

բաւարձանէր բաղադրուած ըլլալով
թէ՛ ներսէն և թէ՛ դուրսէն կը գոր-
ծայուի ու բաղադրուի ցաւեր ու հի-
ւանդութիւններ շուտով կը բժշկէ:
Ինչպէս որ վարը յիշուած է:

Սոյն տեսակ վրդի, Բառարան-
սի, մէջքի կամ մեղրեղեղեղ ցաւեր,
ու նաև Թուրք, Գոլէրա և այլ ա-
մառուան հիւանդութիւններ ունե-
ցողները այս գեղէն խմելու են հե-
տեւեալ կերպով: Կէս գաւաթ ջուրի
մէջ, զիւր ապուրի մը զրգալէն աւելի
լաքար, վրան լիցուր առաջի զրգալ
մը Փանասէ աղէկ մը խառնէ ու
խմէ:

Կոկորդի հիւանդութեանց, և
Ուռեցքի համար զիւր վերջինիւ
կերպով պատրաստէ ու ժամը կամ
երկու ժամը հեղ մը՝ մէկ կամ
երկու տնուշի զրգալ այն բաղադ-
րութեան խմէ: Յօդացաւի, Բիւմա-
թիզմի, Ուռքի ցաւի, Ստամոքսի ու
տեսակ տեսակ կանակի ցաւերու հա-
մար դարուէն փանասէ քսելով աղէկ
մը լիցելու է: Այնպիսի ցաւի համար
քիչ մը բաղադրեալ փանասէի մէջ
թաթիկով ցաւած ալուստի վրայ
դնելու է:

Ամեն տեսն երրորդ ցաւի մը հա-
մար դուրսէն փանասէ քսել հարկ
կըլայ, եթէ քիչ մը ալ խմուի աւե-
լի շուտ բժշկութիւն կըլայ:

Մարմնոյ այրուած կամ ճմուռ-
ած տեղերը բժշկելու համար փառն-
զը պատահածին պէս փանասէն
վրան աղէկ մը լիցնելու է: Գոնա-
կով և լին. կարուած վերքերը բժշկե-
լու համար՝ արիւնը շարժած շուտով
մը վերքը կապելու և կապել վրայէն
փանասէ լեցնելու է մինչև որ աւ մը
թրջի փանասէն նաև արեան շրջա-
նը կարագացնէ ու բոլոր բնութիւնը
կը զորացնէ:

Այս գիրքին օգտակարութեանը
վրայ երկարօք էն գրել աւելորդ կը
համարուի, գործածողները զայն
միշտ կը գոյն, ուղղել կրնայ ան-
ճամբ փորձել. գինն աժառէ է: Կը
ծախուի Միհրանեան և Ընկերաց Ս.
Միհրանեան գրատունը և Գր. Գրա-
տուն Կ. Պոլսոյ

Ղալաթի Եր. 27 Հոկտ.

ԸՆԴՀ. ՊԱՐՏ. ԱՐԺ.

Բաց	12 09
Շաճ գին	12 08
Բարձր գին	12 10
Գոց	12 08
Թղթագրութ. բաց	807 20
ցած	800 00
բարձր	810 00
ծախը 11	810 00

Պոլս. 63ր	Պր.	06 00
65ր		68 00
69ր		66 00
73ր		60 00

Գանձատու	20 50
Սօսիթիէ Ժէնէրայ	4 06
Սօսիթիէ Օթօման	3 05
Պանք ալ Բօնաթ	6 05
Վրէտի Ժէնէրայ	4 10
Բրաւիէյ	4 00
Բաւ. Երկաթուղի	40 25

ԸՆԹԱՅԻՆ ԳՐԱՐԱՆ

(Ու. Կ. 100 Կ. Կ. Կ. Կ.)

Սնդու ասիկ	109 24
Գաղլ	87 13
Բօլ	89 13
Վրէտից	51 07
Հինդոց	17 20
Սէլալիք	17 30
Ճերմակ մէծիւ	06 22
Պրին	350 00